

En aquest punt la parla del vell carter, emmudí. El missatge de la senyoreta Tina, cansat de donar tombs per les mans de l'ancià, fóu col·locat en la butxaca interior del seu jec...

—I—vaig gosar preguntar,—no les llegiu mai les coses d'ella?

—Per què?—respongué el vell carter,—

si ja sé prou i prou ço que deuen dir. Demà faré la resposta sense neguitejar-me; puix cregueu, senyor, que de tant parlar d'amor en nom d'altri a la senyoreta Tina, jo estic que quasi-quasi me n'he ben encaterinat d'ella... També els vells carters de poble tenen cor, senyor.

J. P. ARNAUS (Trad.)

La mort imaginària d'un amic meu

(ASSAIG PSICOLÒGIC)

¿No us heu trobat, a voltes, imaginar-vos la mort d'un ésser que estíveu i venir-vos un calfred per tot el vostre cos? Així mateix m'havia passat a mí. Quan aquest pensament féu estada en la meua imaginació, cuitava a omplir-me el cap d'altres pensaments més plaents. Em semblava que sense l'amic més car, en el qui jo havia recolzat tota l'estimació i confiança, em mancava tot: estímulo per a produir i goig de viure per l'art... I tanmateix no ha estat així. El destí de les coses és ben paradoxic. He vist expirar poc a poc l'amic dilecte.. Em rodolaren dues llàgrimes, que em serviren per a fer-me quedar bé davant la família, que m'esguardava agraïda, mentre que jo a l'espona del llit ja mentalment ideava aquest assaig.

El meu amic, de petit que es dedicava a fer versos. Tenia una facilitat sorprenent per a rimar, i, sobre tot, tenia el què a molts poetes els manca: un concepte elevadíssim de l'art, a l'ensems que una intel·ligència molt profunda. El mateix, crec jo, hauria sortit bon poeta, com bon filòsof.

D'ençà que ens coneguèrem fins que va morir, no ens vàrem deixar un a l'altre. Era d'un temperament serè i reposat; metòdic fins a l'exageració; que contrastava fortament amb el meu caràcter, impulsiu i desordenat; però, malgrat això, ens aveníem força, perquè ens unia l'amor a l'art, que era per a nosaltres més sagrat que tot.

Totes les nostres converses eren referents a l'Art i a les dones. Ell em narrava passos de «La Divina Comèdia» i ja li encimbellava el candor i la beutat puríssima de les verges de Rafael. En música — malgrat i conèixer'n poca tots dos — teníem una devoció a Beethoven: devoció al geni incomparable i a l'home que s'havia arrencat el cor del pit, per a oferir-lo a l'Art i a l'Amor. Fóu malaurat, i això era un alicient perquè l'estiméssim més. En fi, si haguéssim hagut de representar l'Art amb una figura sola, aqueixa hauria estat Beethoven.

En filosofia, ell estava pels metafísics, jo, pels deïstes d'abans de la Revolució Francesa, amb Rousseau al cap. Això li feia arrufar el nas i originava unes

llargues polèmiques que enyorava amb tota l'ànima. ¡Quantes vegades les nostres converses ens feien bracejar fantosiosament com dos il·luminats, fins que alguna xardorosa rialla d'algun camperol, o bé el bronzir idiota d'algun automòbil, ens feien retornar a la realitat!

Del resultat de les nostres passejades ens vingué una crescuda afició a la filosofia, que en quant a mí em féu caldejar el cervell, arribant a l'estupidesa de considerar els meus consemblants com una mola material d'estudi i jo l'objectiu que copsava totes les seves oscil·lacions des del meu pla pedant d'observació.

Havia abraçat el mètode social-filosòfic de Rousseau, junt amb l'escola literària que Goethe, amb el «Werthur» i aquell amb les tan discutides «Confessions», iniciaren aprop del passat segle. El meu amic, en canvi, s'havia decantat al classicisme. Desconeixia bastant l'era romàntica i les poques obres que n'havia gustat li semblaven un treball d'orfebre, polit, harmoniós, però sense l'empremta del classicisme.

Dels poetes catalans, Verdguer era el seu mestre. Com que tenia certa afinitat de caràcter amb el cantor de «L'Atlàntida», en els seus primers versos cercava encara amb més dalit tots els girs i la modelació dels versos del gran místic per a acabar-s'hi de semblar. A mí, la poesia lírica ni metafòrica no m'ha entrat gaire, i quan em llegia aquells versos mitològics, de formes ampuloses, de déus, llunes i fades, després me'ls havia d'esplicar i resultava a la millor que era un senzill col·loqui amb l'estimada o bé un cant a l'arbre fruiter.

Com tot bon poeta que s'estimi, ell també tenia la seva «Beatriu», però li resultà fatal. La seva traïció li inspirà unes poesies plenes de sentiment, que regà amb les seves llàgrimes. D'ençà d'allavors ens hem mirat sempre més les ingènues amb recel.

Essent poeta com era, preferí desfogar l'odi i el desconsol en les quartilles, que no pas venjar-se. Em demanà parer d'aquells versos, i alguna vegada li havia dit:

—Els teus versos em plauen; trobo que tens un llenguatge florit i una gran imaginació; però ets massa abstracte i metafòric. I li sortia a parlar d'Heine, de Bartrina, de Bècquer, de Leopardi... encara que ara crec que era en el classicisme i no en el romanticisme, ni escepticisme, si és que es pogués conceptuar l'escepticisme com una escola apart que hagués pogut triomfar.

Donat el seu caràcter metòdic i moderat, m'era com una mena de *dida intel·lectual* per a refrenar les meves idees en embrió. Jo tenia a Danton al meu altar.

Ell l'admirava; però no era pas dels sants als qui tenia més devoció. El seu comodisme i una petita dosis de tàctica que tenia, li havien aigualit una mica la sang, fins que amb el temps hauria esdevingut un perfecte conservador. Amb tot, es deia moderat; fins jo crec que havia estimat amb moderació.

Si parlavem de religió, no ens enteníem; sempre havíem de deixar la conversa. Era ingènu el què defensava, i hauria fet, si hagués pogut, un tort a la seva intel·ligència, perquè li mancava la santa convicció.

Jo me l'imaginava a voltes un d'aquests estilistes catalans; un russinyol fent filigranes; però un russinyol sense bandera, destenyit com són la majoria dels poetes catalans.

Estimava el pensament, però tenia prejudicis que forçosament havien d'ofegar el pensador. I,—sembla paradoxal— ell, que no havia volgut mostrar el seu jo nú, sincer, per no despertar l'enuig d'uns, s'havia captivat certa antipatia per part de tots. Valia més haver promogut odi del tot, que almenys els pocs que l'haurien comprès l'haurien estimat, que val més que tota l'admiració.

La mort li va rompre la lira quan ja començava a cantar amb la veu dels predestinats. Després he trobat a mancar la seva veu càlida d'artista ver; d'artista i amic, que en mig d'una societat arrogant de botiguers i farsants hom trobava en aqueixes expansions de l'ànima, l'enaltiment de la mateixa vida.

FRANCESC SERRA

Es una locura esperar coger buenos frutos de un árbol sin cultivarlo.

BALLESTEROS

El que lleva un farol a la espalda, no echa delante más que sombra.

Y ervedilla, tus pasos son pequeños, pero bajo tu pie tienes esclava a la tierra.

Gritos de niños son los montes, que levantan sus brazos porque quieren estrellas.

RABIDRANATH TAGORE